GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: חורף תשפ"ו, 2026
מספר השאלון: 22235
קובץ: תשובות סופיות

היסטוריה

שאלון 22235 (מסלול גמיש)

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים.
ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.
יש לענות על שאלה אחת מכל פרק.
פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה – (1×50) – 50 נקודות
פרק שני – סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל – (1×50) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
ג. חומר עזר מותר בשימוש: 1. ספר הלימוד שאושר בנושא מלחמת העולם השנייה והשואה וספר הלימוד שאושר בנושא סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל. בספרים יכולים להיות תקופות או נושאים שסומנו באמצעות מדבקות (סימניות) הבולטות מן הספר, וכן קטעים שסומנו באמצעות מדגש (מרקר) או עיפרון, אך אין להשתמש בספרים שבהם הערות בכתב. 2. עותק מודפס של כותרות יחידות ההוראה "איך יכול אדם".
שימו לב: בסעיפים שבהם יש להביא מקור מספר הלימוד, יש לכתוב את שם הספר, את שם ההוצאה לאור ואת מספר העמוד שבו נמצא המקור.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.
נספח: לשאלה 1 (מקור מילולי וקריקטורה)

בהצלחה!

תשובות סופיות

פרק ראשון – מלחמת העולם השנייה והשואה

שאלה 1

א. מטרות התעמולה (3): להטמיע את עקרונות האידאולוגיה ולהשפיע על דרכי החשיבה; להצביע על מתנגדי המשטר (ובראשם היהודים) כמסוכנים ובוגדים ולהכשיר את רדיפתם; לגייס את האוכלוסייה לפעולה למען המשטר; להשפיע על דעת הקהל המקומית והעולמית לטובת התדמית החיובית של המשטר.
מקור 1 – השפעה על דעת הקהל העולמית: גרמניה מוצגת כמארחת שוחרת שלום ("ההבנה ושיתוף הפעולה בדרכי שלום בין האומות").
מקור 2 – עמדה: ביקורת והתנגדות לקיום האולימפיאדה בברלין (הרוח האולימפית רמוסה, ספורטאים במחנה ריכוז, "צדק בסגנון נאצי").
סיבה להבדל (מאפיין אחד): יוצר – שר נאצי מול המועצה הבריטית האנטי־נאצית; או סוג – נאום חגיגי בטקס פתיחה מול קריקטורה ביקורתית; או מקום – גרמניה הנאצית מול בריטניה הליברלית עם חופש עיתונות.

ב. עקרונות (3): מרחב מחיה לגזע הארי על חשבון גזעים אחרים; תורת הגזע – היררכיה של גזעים ("אדונים" ארים, עמים "נחותים" לשירות הרייך, ליהודים ולצוענים אין זכות קיום); אנטישמיות – אירופה "נקייה מיהודים" (אפשר גם: שלילת הדמוקרטיה, שלילת הקומוניזם).
מימוש: מקור מספר הלימוד (למשל תזכיר הימלר על היחס לאוכלוסייה בשטחי המזרח, מאי 1940) + שתי דוגמאות: גירוש פולנים מן השטחים שסופחו ויישוב גרמנים במקומם; פגיעה באינטליגנציה הפולנית וסגירת אוניברסיטאות; ניצול כלכלי ועבודת כפייה; צעדי "הפתרון הסופי" – האיינזצגרופן ומחנות ההשמדה.

שאלה 2

א. דרכי הדה־הומניזציה (3): בידוד והפרדה מן העולם וצפיפות קיצונית; מדיניות הרעבה ומחלות (קור, תברואה ירודה, מגפות); גזרות, עבודת כפייה, עונשים קולקטיביים, ואיסור על חינוך ועל פעילות תרבותית ודתית ("שבירת הרוח"); היעדר תעסוקה ופרנסה.
מקור מספר הלימוד: מקור שמבטא "קידוש החיים" – למשל ארכיון "עונג שבת" של עמנואל רינגלבלום בגטו ורשה (תיעוד, תרבות, שמירה על צלם אנוש).

ב. נושא הדיון: מה אפשר לעשות מול האקציה (גירוש יהודים מן הגטו להשמדה) – להגיב (להודיע לאוכלוסייה, להתגונן) או להימנע מפעולה כדי לא לסכן את כל היהודים שנותרו.
נימוקי הנמנעים (שיפר): "אנו חלשים ואין לנו ברירה אלא לקבל את הדין"; מדובר רק ב"80 אלף יהודים" – פעולה תסכן את "חיי כל היהודים האחרים".
נימוקי התומכים בעשייה (צוקרמן): חובה להפיץ מידע – "לפחות שהיהודים ידעו!"; להפגין ולעורר לפעולה גם במחיר חיים – "טרבלינקה זה מוות", "רציתי שהיהודים יראו את הדם ברחובות ורשה, לא בטרבלינקה".
נסיבות המרד (3): ביצוע "הפתרון הסופי" והאקציה הגדולה (קיץ 1942) – נותרו כ־60 אלף יהודים והמחתרת קיבלה הנהגה; הידיעה שהגירוש פירושו מוות; ידיעות על תפנית במלחמה (אל־עלמיין, סטלינגרד); אקציית ינואר 1943 שנתקלה בהתנגדות ראשונה; הזמן עד אפריל נוצל להכנות (נשק, בונקרים); "לא נלך כצאן לטבח".

שאלה 3

א. התאמות מאפיין–עיקרון (שניים מהם):

- אי־הסכמה = בגידה ← עקרון המנהיג (ציות ללא עוררין), שלילת הדמוקרטיה, שלילת הקומוניזם.
- ניצול הפחד מן השונה ← אנטישמיות, שלילת הקומוניזם, תורת הגזע.
- האויב חזק וחלש ← אנטישמיות (דימוי היהודי), שלילת הקומוניזם.
- החיים מלחמה קבועה ← תורת הגזע (מאבק הישרדות בין גזעים), קידוש המלחמה, מרחב מחיה.
- אין זכויות לאזרחים ← שלילת הדמוקרטיה, תורת הגזע, עקרון המנהיג, עקרון הפולק.

שתי פעולות לעיקרון אחד, למשל לעקרון המנהיג ולשלילת הדמוקרטיה: הקמת מחנה דכאו (1933) למתנגדי המשטר; הקמת הגסטאפו; חוק הפקידות (אפריל 1933); ליל הסכינים הארוכות (1934); חוק ההסמכה ואיסור המפלגות (1933).

ב. תנאים/גורמים (3) מן הקטע: סוג הקשרים בין היהודים לעם המארח לפני המלחמה ("יחסי היהודים עִם העַם המארח... התפתחויות של מאות בשנים"); יחסי הארץ עם גרמניה ("יחסי החוץ שלו... ולגרמניה הנאצית בפרט"); התנאים הגאוגרפיים ("מצבה הגאוגרפי ובתנאיה הטבעיים"); מקום העם ב"סדר החדש" ("האינטרסים המיוחדים שהיו לגרמנים... בנישול... בניצולה, בידידותה"); השלב במלחמה ("ידו של מי הייתה... על העליונה").
השפעה: למשל התנאים הגאוגרפיים ← עזרה והצלה: גבול עם מדינה ניטרלית (דנמרק–שוודיה, אוקטובר 1943); או מעמד גזעי נחות ← סבל וטרור ← עמידה מן הצד; או השלב במלחמה ← שיתוף פעולה בעת ניצחונות גרמניה.

פרק שני – סוגיות נבחרות בתולדות מדינת ישראל

שאלה 4

א. גורמים (3, מתחומים שונים): אידאולוגי – התפתחות רעיון הלאומיות, התנגדות אידאולוגית של שתי מעצמות־העל לקולוניאליזם, התנגדות לקולוניאליזם בדעת הקהל בעולם; כלכלי – משבר כלכלי בבריטניה ובצרפת אחרי מלחמת העולם השנייה, ירידה ברווחיות המושבות; פוליטי – שינוי ביחסי הכוחות ("המלחמה הקרה"), מאבק התנועות הלאומיות במושבות, השפעת האו"ם, הקמת "הליגה הערבית", השפעת מלחמת העולם השנייה על תושבי המושבות.
הגורם העיקרי: עמדה מנומקת (למשל הגורם הפוליטי – היחלשות המעצמות הקולוניאליות ועליית מעצמות־העל).

ב. המגמה: עזיבת מרבית היהודים את ארצות האסלאם וסיום הדרגתי של נוכחותם בהן – מ־955,700 (1948) ל־266,200 (1966) ול־189,900 (1969). דוגמאות (3) מן הטבלה, למשל: מרוקו 250,000→70,000→50,000; עירק 125,000→6,000→2,500; לוב 40,000→6,000→100; תימן 45,000→2,000; אלג'יריה 130,000→3,000→1,500.
גורמים (3): תהליך הדה־קולוניזציה – היהודים נחשבו תומכי השלטון הקולוניאלי, התערערות ביטחונם במדינות העצמאיות; התגברות הלאומיות הערבית ובדחיית התושבים היהודים כזרים; השפעת מלחמת העצמאות – פרעות ביהודים (מצרים, עירק, לוב, מרוקו); הקמת מדינת ישראל – התלהבות שהגבירה את החשדנות; החלטות הליגה הערבית (1946, 1947) לפגוע ביהודים; מלחמת סיני (1956) ומלחמת ששת הימים (1967) – פגיעה ביהודי מצרים ופרעות בלוב.

שאלה 5

א. מארצות האסלאם: הקמת המדינה ורצון להיות שותף בבנייתה; התעצמות הסכסוך הערבי־ישראלי – יחס עוין והתפרצויות אלימות נגד יהודים; התגברות העוינות במהלך מלחמת העצמאות ואחריה; עוינות בצפון אפריקה בעקבות הדה־קולוניזציה.
מאירופה: פליטי שואה במחנות העקורים חיפשו מקלט; השפעת מרידות, תסיסות אנטי־קומוניסטיות, מצוקה כלכלית ואנטישמיות במזרח אירופה.
מקור מספר הלימוד: למשל חוק השבות (1950) – "כל יהודי זכאי לעלות ארצה" – מבטא את הגורם: הקמת המדינה ופתיחת שעריה.

ב. נסיבות (3 עובדות): מדינה צעירה אחרי מלחמה קשה – משאבים וכוח אדם הופנו להשתקמות ולבניית הכוח הצבאי; מספר העולים גדול ממספר הקולטים (יישוב של כ־650,000 קלט כ־700,000 עולים בשנים 1948–1951 ויותר ממיליון עד אמצע שנות השישים) – מעברות, צנע; מחסור במשאבים – עלייה סלקטיבית – הגבלת העלייה מארצות שבהן היהודים לא היו בסכנה; בעיות ביטחון וגבולות – יישובי ספר ופיזור אוכלוסייה; מגוון תרבויות – "כור ההיתוך".
"כור ההיתוך" בשיר (2): הנחלת העברית – בקטע מתואר כיצד העולים חוזרים בכל בוקר לעברית, שבעיניהם היא שפה זרה, קשה וקרה; עברות שמות – הדוברת מספרת שהעולים משנים את שמותיהם; ויתור על עולם התרבות והמעמד – בקטע מתואר שתוכניות העולים לא התגשמו, שהם נאלצו להחליף מקצוע, ושהם מייפים את זיכרונותיהם ומספרים על בתים עשירים ומפוארים שהיו להם בארץ המוצא.

שאלה 6

א. תחושות בקטע (3 דוגמאות): איום קיומי – "ידעת שהבית בסכנה", "הדאגה שהייתה למה שיהיה פה בבית", "הדבר הגדול והנורא הזה עומד להתרחש"; חשש מכוח צבאות ערב – "שהתותחים הירדניים מגיעים עד תל אביב... ושחיל האוויר המצרי והערבי חזק מאוד", "יספיקו לגרום נזק רב"; חשש לפגיעה בעורף ובאזרחים – "הסתכלתי על המקלטים, הסתכלתי על הילדים", "החפירות החדשות".
גורמים (3): איומי נאצר וצעדיו (כניסת צבא מצרים לסיני, סילוק כוח האו"ם, סגירת מצרי טיראן); התעמולה הערבית על מלחמת השמדה; הברית הצבאית של מצרים עם סוריה ועם ירדן – תחושת מצור; היעדר תמיכה בין־לאומית; התחושה שממשלת אשכול חלשה ואינה מתאימה לשעת חירום.

ב. הפער: מחשש, דאגה וחרדה קיומית לפני המלחמה – לשמחה, זחיחות, ביטחון, עוצמה וגאווה לאומית אחריה.
מהלכי המלחמה (3): השמדת חיל האוויר המצרי בתוך שעות (ואחר כך חילות האוויר של סוריה וירדן); הבסת הצבא המצרי והגעה לתעלת סואץ בתוך ימים; כיבוש העיר העתיקה בירושלים והגדה המערבית; כיבוש רמת הגולן והחרמון.
תוצאות (3): השטחים שבשליטת ישראל גדולים פי שלושה ויותר משטחה לפני המלחמה – עומק אסטרטגי, הסרת איומים על יישובי הגליל, המרכז והדרום; שליטה במקומות קדושים (הכותל, הר הבית, מערת המכפלה); עליונות צבאית מובהקת לאחר ניצחון מהיר ובאבדות מעטות יחסית.

שאלה 7

א. מטרות בקטע (3): להשיב לעצמה את השטחים שאיבדה – "הבנו שסוף־סוף נשחרר את סיני מהישראלים"; לנקום בישראל על התבוסה ב־1967 – "מצרים תנקום את נקמתה", "הגיעו החדשות שחיכינו להן במשך שש השנים האחרונות מאז מלחמת יוני 1967"; לשקם את כבודה – "שמחנו שסוף־סוף התחלנו להגיב", "השמחה וההתרוממות", הקציניים "ולנקוט פעולה צבאית נחרצת".
הושגו (2 עובדות): ההצלחות בתחילת המלחמה (צליחת התעלה, פריצת קו בר־לב) שיקמו את הגאווה הלאומית; הסכם הפרדת הכוחות (1974) – בסיס למשא ומתן מדיני; ביקור סאדאת בירושלים (1977), הסכמי קמפ־דייוויד (1978), הסכם השלום (1979) והחזרת סיני כולו.

ב. הפער: המלחמה הסתיימה בניצחון צבאי ישראלי (צה"ל ניצב מעבר לתעלה, בכ־101 ק"מ מקהיר, ובגולן בכ־40 ק"מ מדמשק), אך בציבור שררו תחושות קשות בגלל המחיר הכבד והמחדל.
עובדות (3): הצלחת מצרים וסוריה להפתיע בהתקפה מתואמת – כישלון המודיעין; פריצת קווי ההגנה והחזקת שטחים למרות הבטחות הדרג המדיני והצבאי; כישלונות בימים הראשונים (נפילת מעוזים ומוצבים, כישלון התקפת הנגד); המחיר הכבד – יותר מ־2,300 הרוגים ואלפי פצועים; שבויים ונעדרים.

כל הבגרויות בהיסטוריה עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/history